

► Themabrief: **Bevolking** DSO/Programmamanagement, Strategie en Onderzoek

PSO is het strategisch advies- en onderzoeksbureau van DSO; PSO onderzoekt, verzamelt en ontsluit informatie en adviseert over strategie, innovatie en de programmering van DSO-projecten.

Mei 2018

Bevolkingsprognose Den Haag 2018

Inleiding

Inzicht in hoe de bevolking zich in de nabije en verdere toekomst ontwikkelt en van samenstelling verandert maakt het mogelijk om tijdig op veranderingen in te spelen. Dit geldt niet alleen voor gemeentelijke beleid en dienstverlening in meest brede zin. Ook bedrijven, maatschappelijke organisaties en particuliere instellingen baseren hun investeringen en strategische keuzes (mede) op deze inzichten. Dat is de reden dat de gemeente jaarlijks een bevolkings- en huishoudensprognose maakt, gebaseerd op de laatste demografische inzichten en het actuele bouwprogramma.

De bevolkingsprognose van de gemeente Den Haag presenteert uitkomsten op de korte termijn, tot 2023, en uitkomsten op de lange termijn, tot 2040. De uitkomsten van de kortetermijnprognose, de zogenoemde woningbouwprognose (WBP) tot 2023, is onder meer gebaseerd op de 'harde' woningbouwplannen. Deze prognose geeft daarmee de meest waarschijnlijke ontwikkeling van de woningvoorraad en bevolking weer op buurt- en wijkniveau tot het jaar 2023. Naast de kortetermijnprognose is er een langetermijnprognose, te weten de zogeheten Agenda Ruimte voor de Stad-prognose (ARvdS), opgesteld op stedelijk niveau. In de Agenda Ruimte voor de Stad (ARvdS) wordt uitgegaan van een jaarlijkse toevoeging aan de woningvoorraad van 2.000 tot 2.500 woningen. Deze prognose loopt tot 2040 is bedoeld om de langetermijneffecten van deze ambitie op de bevolkingsontwikkeling in beeld te brengen. Naast de Haagse bevolkingsprognose zijn er ook provinciale en landelijke prognoses die een doorkijk geven in de verwachte bevolkingsontwikkeling van Den Haag.

Als eerste wordt ingegaan op de nieuwste nationale bevolkingsprognose van het CBS. Hierna wordt ingegaan op de Haagse prognoses.

Nederland: CBS-prognose 2017

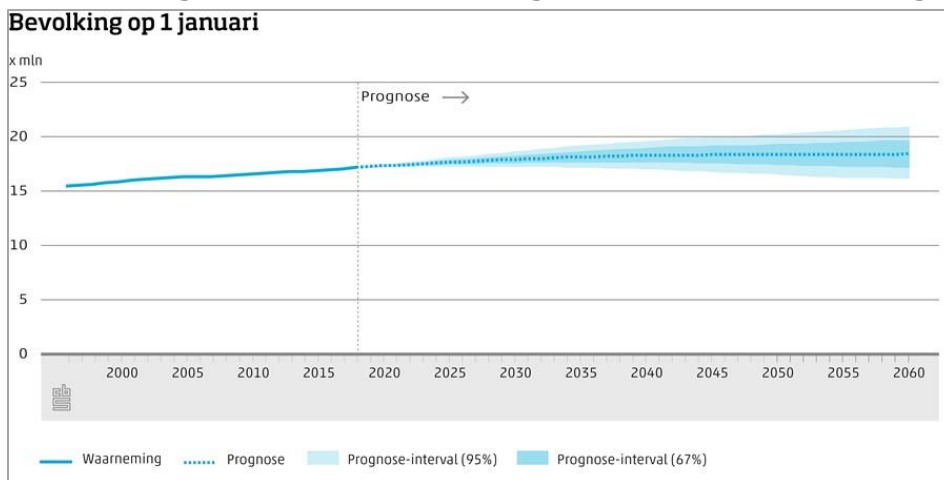
Landelijk blijft de bevolking van groeien. Volgens de meest recente nationale bevolkingsprognose 2017-2060 groeit de bevolking tot 17,9 miljoen inwoners in 2030 (+5%), 18,3 miljoen in 2040 (+7,1%) en uiteindelijk naar 18,4 miljoen in 2060 (+7,9 %)(figuur 1).

Het CBS publiceert ook onzekerheidsmarges rond de prognosecijfers. Volgens deze berekeningen is een maximale groei naar 20,9 miljoen in 2060 mogelijk maar ook een krimp naar 16,1 miljoen in 2060 (prognose interval 95% waarschijnlijkheid).

De belangrijkste groeicomponent voor de bevolkingsgroei in Nederland is de internationale migratie. In Nederland worden er te weinig kinderen geboren om de toekomstige bevolking op peil te houden. Uit figuur 2 valt op te maken dat vanaf 2038 de natuurlijke groei van de bevolking negatief is. Vanaf dat moment overlijden er jaarlijks meer personen dan dat er kinderen worden geboren. Tot 2040 komt de groei van de bevolking in Nederland voor 69% tot stand door

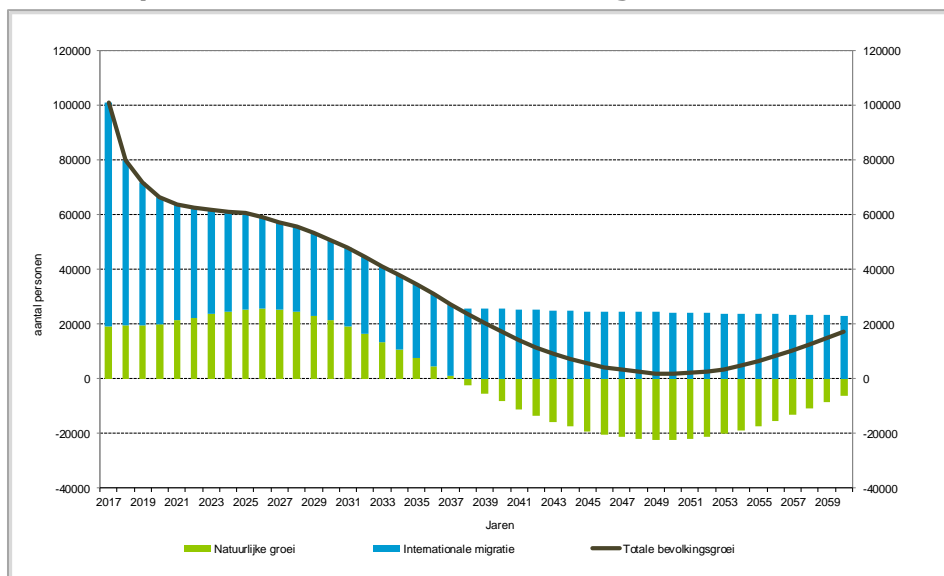
internationale migratie en voor 31% door natuurlijke groei, tot 2060 draagt nagenoeg alleen de internationale migratie (97%) bij aan de bevolkingsgroei.

Figuur 1. Ontwikkeling Nederlandse bevolking; realisatie en toekomstige ontwikkeling

Bron: CBS Bevolkingsprognose 2017-2060

Figuur 2. Groeicomponenten Nederlandse bevolking, 2017-2060

Bron: CBS Bevolkingsprognose 2017-2060, bewerking DSO/PSO

In vergelijking met de vorige landelijke CBS prognose (2014) is de veronderstelling dat met name op de korte termijn minder kinderen worden geboren, is de verwachte levensduur naar beneden bijgesteld en is de verwachting dat er in de toekomst meer internationale migratie is.

Demografische druk

In 2017 telde Nederland 3,2 miljoen 65-plussers (19%). Dit stijgt naar 4,8 miljoen (26%) 65-plussers in 2040. In dezelfde periode stijgt de grijze druk, dit is de verhouding tussen het aantal 65-plussers en de potentiële beroepsbevolking, van 28% naar 46%.

Het aantal jongeren tot 14 jaar daalt van 2,8 miljoen personen in 2017 naar 2,7 miljoen in 2023 om vervolgens weer toe te nemen tot 3 miljoen in 2040. De groene druk, ofwel de verhouding tussen het aantal jongeren tot 14 jaar en de potentiële beroepsbevolking, daalt in eerste instantie van 25% naar 24%, om vervolgens toe te nemen tot 28% (figuur 4). De gemiddelde leeftijd van inwoners in Nederland stijgt van 41,6 jaar in 2017 naar 44,4 jaar in 2040.

Migratieachtergrond

Doordat de groei van de Nederlandse bevolking voor het grootste deel veroorzaakt wordt door internationale migratie krijgt de Nederlandse bevolking ook steeds een meer internationaal karakter. In 2017 waren er 3,9 miljoen inwoners met een migratieachtergrond (23%), in 2040 is dit gestegen tot 5,4 miljoen (30%), terwijl tegelijkertijd het aantal inwoners zonder migratieachtergrond daalt van 13,2 miljoen naar 12,9 miljoen.

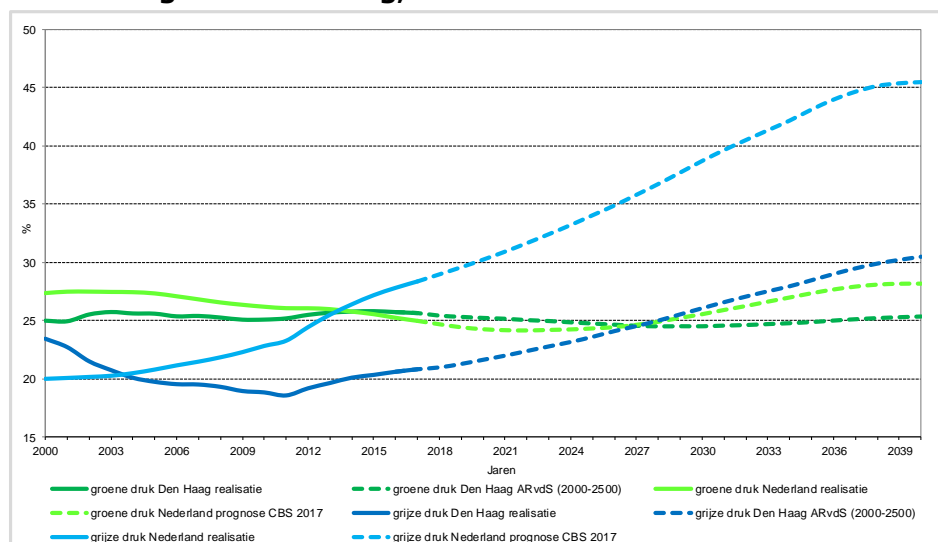
Den Haag: groei zet door

De Haagse bevolking blijft naar verwachting groeien. Op de korte termijn - tot 2023 - groeit de Haagse bevolking met 7,8% van bijna 526.000 naar bijna 567.000 inwoners. Op de langere termijn - tot 2040 - groeit de Haagse bevolking door naar 602.000 tot 627.000 inwoners. De grens van 600.000 inwoners zal naar verwachting bereikt worden in de periode 2035-2040. Dan wordt ook het maximum van bijna 607.000 inwoners uit 1959 gepasseerd.

Bij specifieke leeftijdscategorieën die van belang zijn voor het gemeentelijk beleid valt op dat vooral de oudere leeftijdsgroepen sterker dan gemiddeld groeien. Alleen bij de hoog bejaarden wordt op de korte termijn een lichte daling verwacht, maar op de lange termijn zal ook deze leeftijdscategorie bovengemiddeld groeien. Het aantal baby's en peuters, kleuters en leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs groeit op zowel de korte termijn tot 2023 als op de lange termijn tot 2040 minder sterk dan het Haags gemiddelde. De groep jongeren tussen de 20 en 29 jaar neemt op de korte termijn sterker dan gemiddeld toe, maar zal op de langere termijn minder sterk stijgen. De potentiële beroepsbevolking neemt op de korte termijn toe met het Haagse gemiddelde om op de langere termijn minder sterk toe te nemen.

In Den Haag daalt de groene druk licht tot 2040. De grijze druk stijgt in Den Haag van 20,8% in 2017 naar 30,9% in 2040. In Nederland neemt zowel de groene druk als grijze druk sterker toe. Den Haag blijft, ook in de toekomst, vergeleken met Nederland, een relatief jonge bevolkingsopbouw hebben (figuur 3).

Figuur 3. Ontwikkeling demografische druk Den Haag en Nederland; realisatie en toekomstige ontwikkeling, 2000-2040

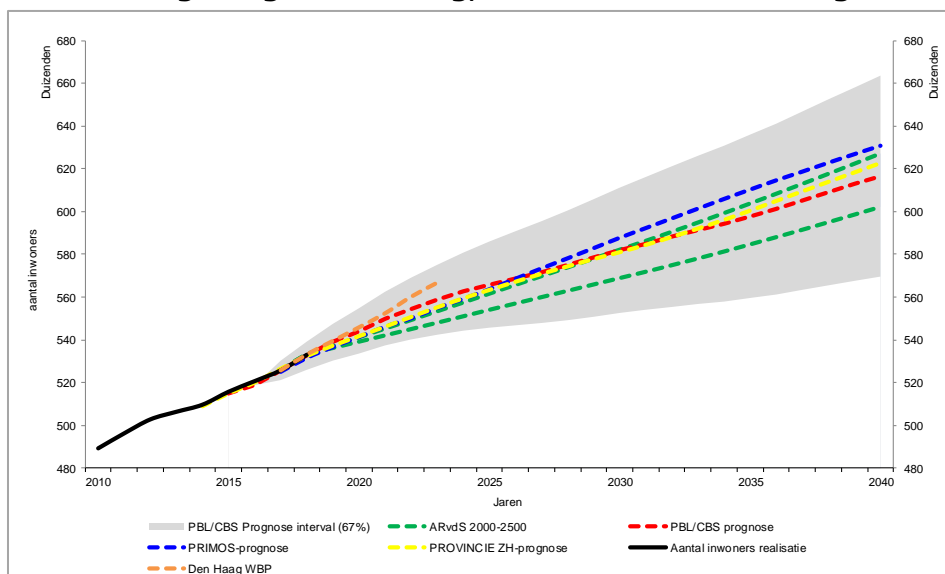
Bron: Realisatie cijfers Den Haag en Nederland (CBS), bevolkingsprognose Den Haag 2018, CBS Bevolkingsprognose 2017-2060

De landelijke prognoses die een uitspraak doen over de bevolkingsontwikkeling van Den Haag zijn de PBL/CBS prognose (2016) en de PRIMOS-prognose (2017). Op provinciaal niveau geeft de Provinciale prognose Zuid-Holland (2016) ook een doorkijk in de bevolkingsontwikkeling van Den Haag. De prognose van de provincie Zuid-Holland laat voor Den Haag van 2018 tot 2040 een groei

zien van 90.000 mensen; de prognose van PBL/CBS van 84.000 mensen; de PRIMOS-prognose van 99.000, en bij de Haagse variant Agenda Ruimte voor de Stad groeit het inwonertal tussen 69.000 en 94.000. De prognose voor de korte termijn, Den Haag WPB 2018-2023 variant ligt, door de hoge nieuwbouwproductie in de komende jaren, boven de lijnen van de andere prognoses.

PBL/CBS presenteren onzekerheidsmarges rond de prognosecijfers. In figuur 4 zijn ook de marges van de PBL/CBS-prognose weergegeven. Dit betekent dat dat kans klein is dat de bevolking groeit hoger of lager zal zijn. Duidelijk is dat de uitkomsten van alle prognoses binnen deze marges vallen (figuur 4).

Figuur 4. Ontwikkeling Haagse bevolking; realisatie en toekomstige ontwikkeling

Bron: Realisatie cijfers Den Haag, bevolkingsprognose Den Haag 2018, PBL/CBS 2016, Primos 2017, Provincie Zuid-Holland 2016

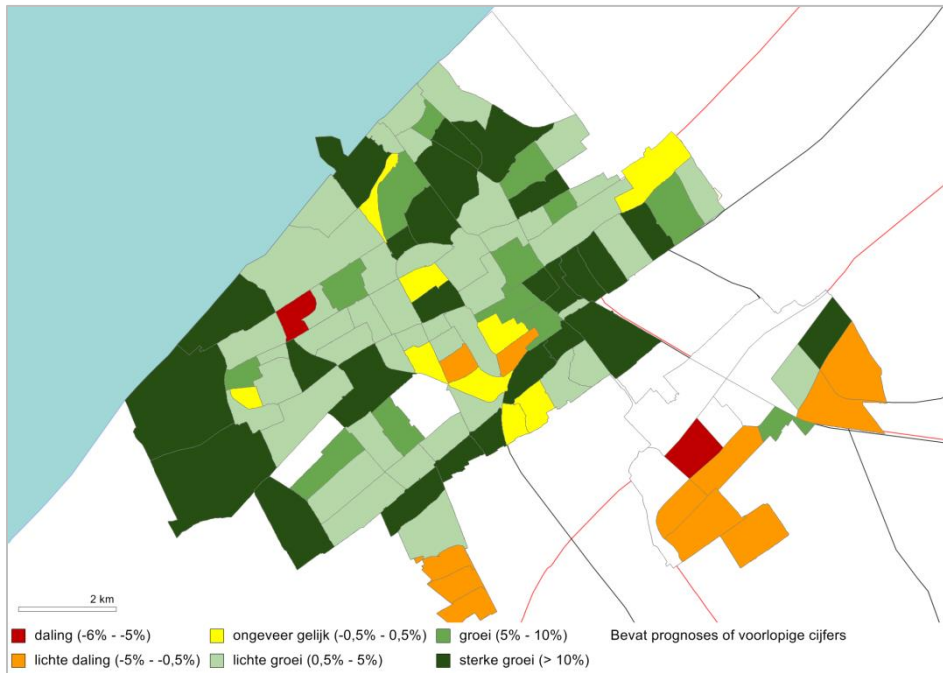
Wijken

De kracht van de kortetermijnprognose (WBP) is dat deze als enige ook uitspraken doet op het schaalniveau van buurten, wijken en stadsdelen. In alle stadsdelen groeit de Haagse bevolking. De grootste groei is in het stadsdeel Laak. Dit heeft er mee te maken dat dit het stadsdeel is waar de woningvoorraad tot 2023 het sterkst toeneemt (vooral in Laakhavens en Binckhorst).

Uit het kaartbeeld van figuur 5 blijkt dat de verwachting is dat het aantal inwoners vooral zal dalen in de VINEX-buurten zoals Bosweide, Rietbuurt, Zonneveld, De Bras, Singels, Waterbuurt, Morgenweide, De Vissen, Lage Veld en Parkbuurt Oosteinde. Binnenstedelijk neemt het aantal inwoners af in buurten als Bosjes van Pex, Schildersbuurt-Oost en Transvaalkwartier-Zuid. In de buurten Marlot, Oostbroek-Zuid, Koningsplein eo, Groente- en Fruitmarkt, Laakkwartier-West, Spoorwijk, Waldeck-Zuid, Schildersbuurt-Noord en Geuzenkwartier blijft de bevolking de komende 5 jaar min of meer gelijk. In alle andere Haagse buurten neemt het aantal inwoners toe, variërend van lichte groei tot sterke groei.

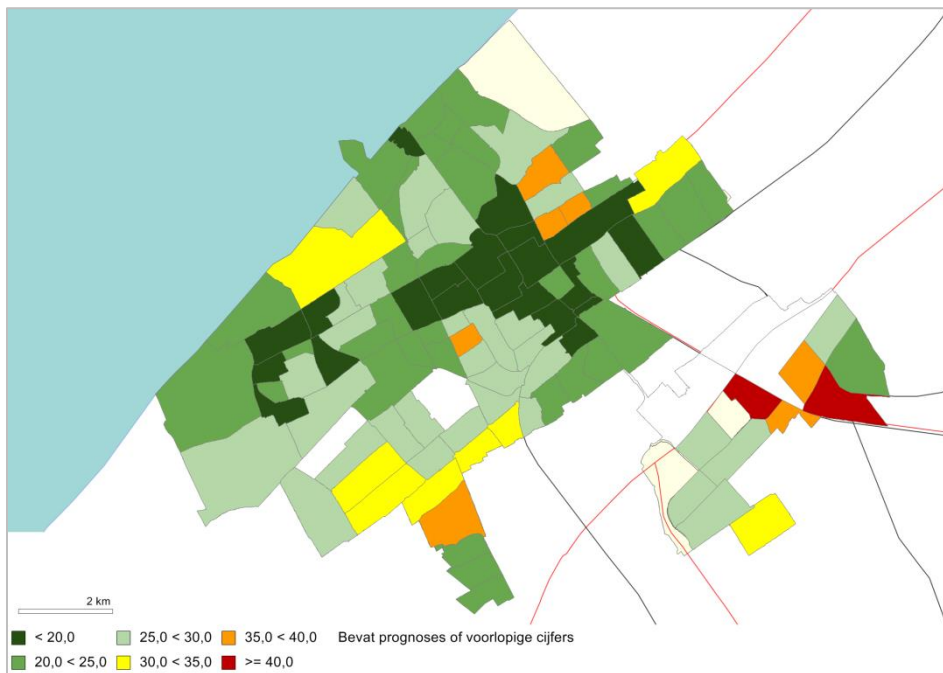
Binnen Den Haag loopt de leeftijdsopbouw, en daarmee ook de groene en grijze druk, per buurt sterk uiteen. Grofweg is er sprake van groene druk in de buurten en wijken 'op het veen' en de VINEX (figuur 6), terwijl deze laag is in het centrum en de wijken daar direct omheen gelegen. In de buurten en wijken 'op het zand' is de grijze druk juist groter (figuur 7). In de centrumwijken overheerst de potentiële beroepsbevolking.

Figuur 5. Groeicijfers inwonertal Den Haag per buurt, 2017-2023

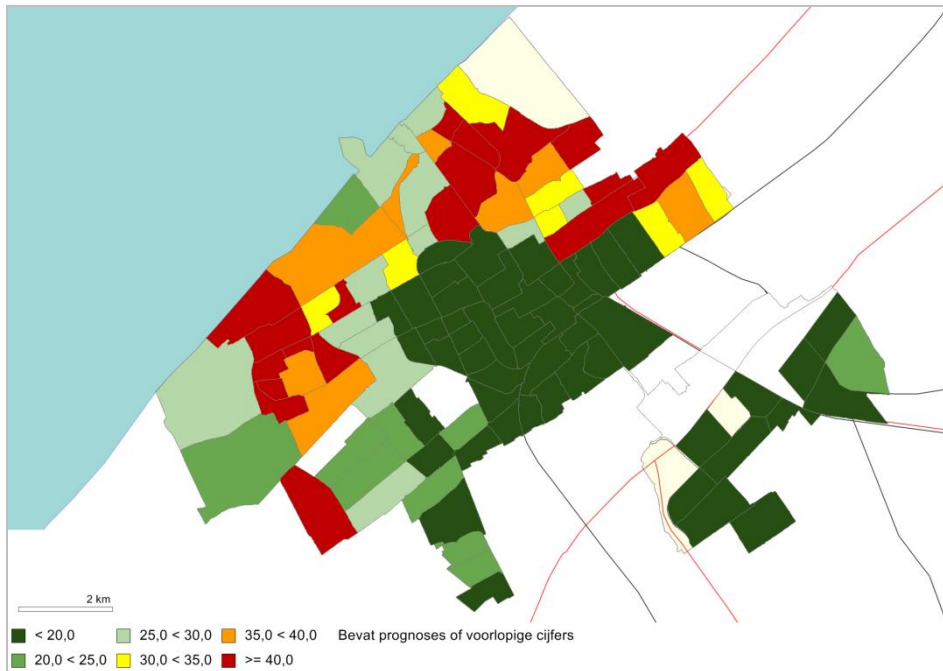
Bron: Bevolkingsprognose Den Haag 2018 WBP-variant

Figuur 6. Groene druk in Den Haag per buurt, 2023

Bron: Bevolkingsprognose Den Haag 2018 WBP-variant

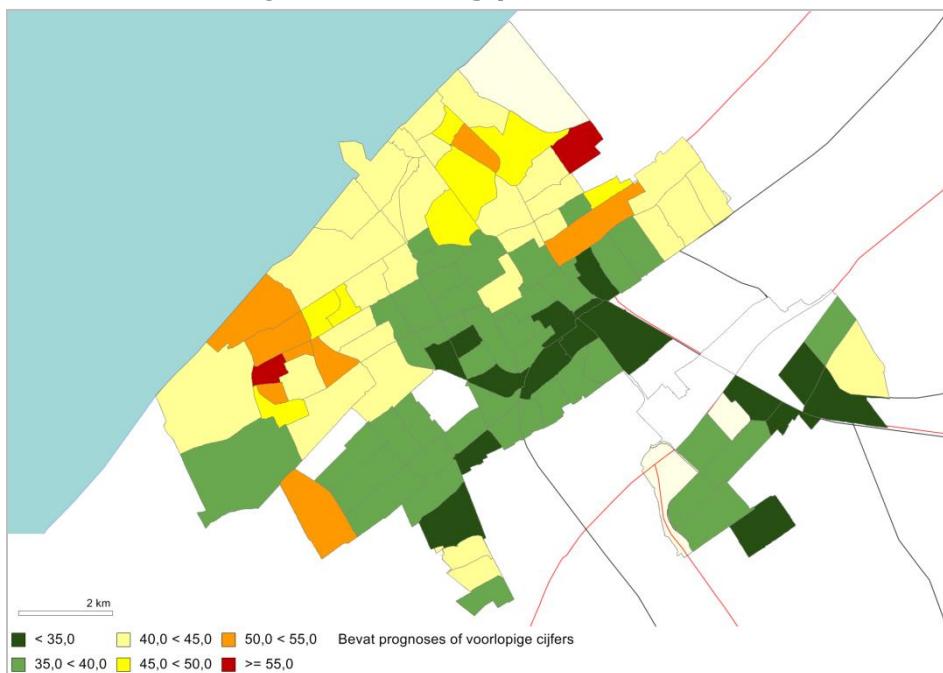
Figuur 7. Grijsze druk in Den Haag per buurt, 2023

Bron: Bevolkingsprognose Den Haag 2018 WBP-variant

De Haagse bevolking was in 2017 met een gemiddelde leeftijd van 38,4 jaar jong vergeleken met de gemiddelde leeftijd van 41,6 jaar van alle inwoners in Nederland. De gemiddelde leeftijd stijgt in Den Haag naar 39 jaar in 2023 om vervolgens door te stijgen naar ca 41 jaar in 2040. Ook op de lange termijn blijft Den Haag een relatief jonge bevolkingsopbouw houden; in 2023 bedraagt de gemiddelde leeftijd van de Nederlandse bevolking naar verwachting 42,7 jaar en in 2040 is deze 44,4 jaar. Ook bij de gemiddelde leeftijd per buurt valt op dat de bewoners van de wijken 'op het veen' relatief jong zijn, terwijl die in de wijken 'op het zand' ouder zijn.

Figuur 8. Gemiddelde leeftijd in Den Haag per buurt, 2023

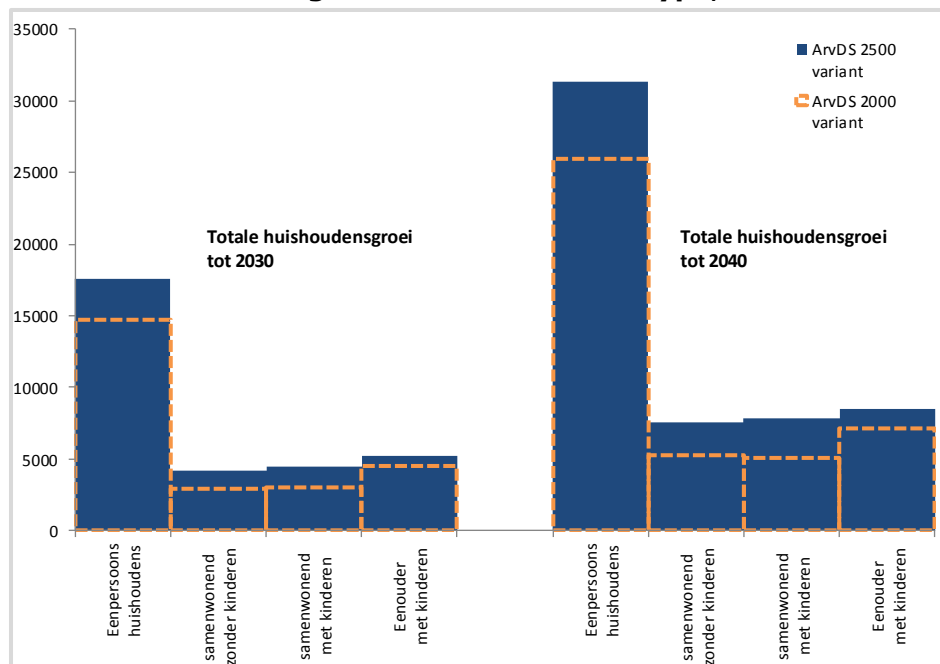

Bron: Bevolkingsprognose Den Haag 2018 WBP-variant

Huishoudens

Het aantal huishoudens in Den Haag zal op basis van de kortetermijnprognose (WBP-variant) stijgen van 261.291 in 2017 naar bijna 285.000 in 2023, een groei van ruim 23.000 huishoudens (+8,9%). Op basis van de langetermijnprognose (ARvdS2000-2500 variant) zal het aantal huishoudens tot 2030 toenemen met 25.000 - 31.500, terwijl tot 2040 het aantal huishoudens groeit met 43.500 tot 55.000 (+ 16,6% tot +21,1%). De prognose van de Provincie Zuid-Holland voorspelt tot 2040 een groei van 47.000 huishoudens (+18,2%), de PRIMOS-prognose voorziet een groei van 49.000 huishoudens (+19%) en de PBL/CBS-prognose een groei van 37.500 huishoudens (+14,7%). Als gevolg van individualisering en vergrijzing neemt de gemiddelde huishoudensgrootte af en stijgt het aantal huishoudens procentueel dus sterker dan de bevolking.

Figuur 9. Toename aantal Haagse huishoudens naar type; 2017-2030 en 2017-2040

Bron: Realisatie cijfers Den Haag en bevolkingsprognose 2018 Den Haag ARvdS-variant

De groei van het aantal huishoudens (figuur 9) wordt dan ook voor een belangrijk deel veroorzaakt door de toename van het aantal éénpersoonshuishoudens. De ontwikkeling van het aantal huishoudens verschilt naar leeftijd van het hoofd van het huishouden. Op de korte termijn, tot 2023, neemt bij alle leeftijdsgroepen het aantal huishoudens toe, waarbij de absoluut grootste groei zich voordoet bij de leeftijdsgroep 55-64 jaar, gevolgd door de huishoudens van 75 jaar en ouder en huishoudens tussen de 25-34 jaar.

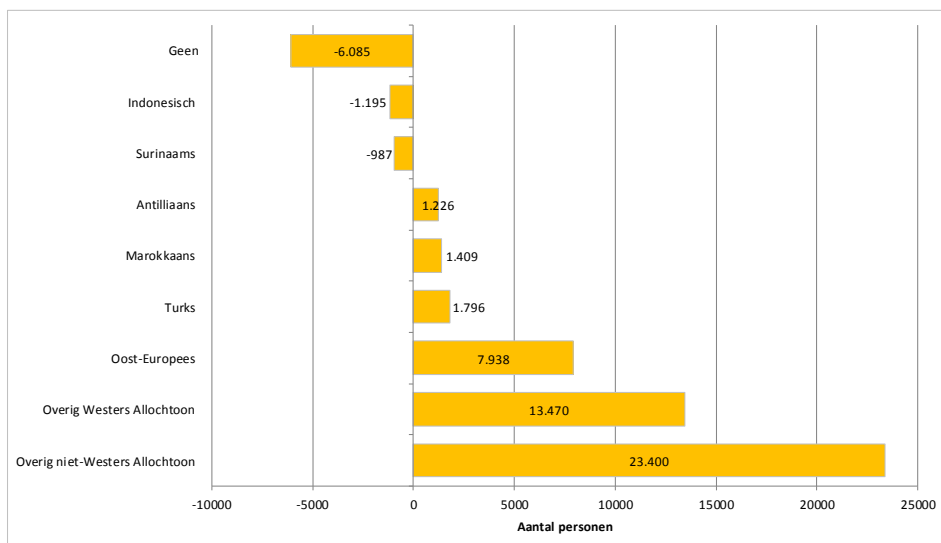
Herkomstgroeperingen

Tot 2023 neemt het aantal Hagenaars met een Nederlandse achtergrond af¹. Hetzelfde geldt voor de bevolkingsgroepen met een migratieachtergrond Indonesisch en Surinaams. De bevolkingsgroepen met migratieachtergrond Antilliaans, Marokkaans en Turks groeien minder sterk, terwijl alle overige groepen met een migratieachtergrond sterk toenemen in aantal (figuur 10).

¹ De langetermijnprognose doet hier geen uitspraken over.

Figuur 10. Absolute ontwikkeling bevolkingsgroepen naar migratieachtergrond Den Haag, 2023 t.o.v. 2017

Bron: Bevolkingsprognose Den Haag WBP-variant

Meer informatie in Den Haag in Cijfers

Alle uitkomsten van de bevolkingsprognose 2017 zijn te vinden op Den Haag in Cijfers. Den Haag in Cijfers is te raadplegen via www.denhaag.buurtmonitor.nl.

De volgende presentaties zijn direct op te vragen via onderstaande links:

1. Kaart: Groeicijfers inwonertal 2017-2023, per buurt (https://denhaag.buurtmonitor.nl/Jive?workspace_guid=68853275-c739-4838-aaff-22a4e491b212)
2. Figuur: Ontwikkeling Haagse bevolking; realisatie en toekomstige ontwikkeling (https://denhaag.buurtmonitor.nl/admin/jive?workspace_guid=3cdc5227-4012-43d5-958e-3eca1d3ab5d8)

Meer kaarten, figuren en tabellen over de prognose uitkomsten zijn zelf te maken via www.denhaag.buurtmonitor.nl onder het thema Bevolking/Prognose.

Toelichting op de verschillende prognoses

Elke prognose heeft zijn eigen invalshoek of uitgangspunten waarvoor de prognose is opgesteld. Geen enkele prognose is dan ook de 'beste'. Daarnaast zijn prognoses bedoeld om beleid te toetsen en te beïnvloeden en dus is er per definitie geen 'harde' uitkomst. Hieronder worden de verschillende prognoses kort toegelicht.

WBP-prognose

De woningbouwprognose (WBP) geeft inzicht op de korte termijn, met een doorkijk naar 2023. De WBP-prognose van Den Haag is bedoeld om de demografische effecten tot op buurtniveau van de feitelijk te verwachten woningbouwproductie in beeld te brengen. Deze productie is gebaseerd op actieve plannen uit het woningbouwprogramma 2018, opgesteld medio december 2017. Deze actieve plannen hebben een tijdshorizon tot 2023 (zie ook figuur Ontwikkeling woningvoorraad 2017-2023). De WBP-prognose is gemaakt met behulp van het Gemeentelijk Bevolking Prognose model (GBPRO). De WBP-prognose geeft voor de korte termijn (tot 2023) de meest waarschijnlijke ontwikkeling weer van de woningvoorraad en de bevolking.

ARvdS2000-2500-prognose

In de Agenda Ruimte voor de Stad (ARvdS) (zie hoofddocument en voorstel college) wordt uitgegaan van een jaarlijkse toevoeging aan de woningvoorraad van 2.000 à 2.500 woningen. Het gaat hier dan om toevoegingen middels nieuwbouw en transformaties.

De ARvdS-prognose is ook opgesteld met het GBPRO-model. Deze Haagse langetermijn prognose 2017-2040 is bedoeld om de lange termijn effecten van de woningbouw en transformatie ambities uit de Agenda Ruimte voor de Stad in beeld te brengen. Deze prognose geeft vooral een doorkijk op de langere termijn (2040) voor de ontwikkeling van de woningvoorraad, de bevolking en huishoudens voor Den Haag en is daarmee qua tijdshorizon goed te vergelijken met de provinciale en landelijke prognoses.

Provincie Zuid-Holland-prognose

De meest recente prognose van de Provincie Zuid-Holland is opgesteld in 2016. De provincie maakt gebruik van een provinciale variant van de PRIMOS-prognose. De provincie kan zelf veronderstellingen ten aanzien van gemeentelijke binnenlandse en buitenlandse migratiesaldi invoeren. Het model berekent de gevolgen voor de woningbehoefte. Daarnaast kan de provincie per jaar per gemeente gegevens over nieuwbouw en sloop invoeren. Het model berekent de gevolgen voor de bevolkingsontwikkeling. Uitgangspunt van de provinciale prognose is de werkelijke bevolkingsontwikkeling van de Zuid-Hollandse gemeenten te voorspellen, op basis van de te verwachten woningvoorraad.

PRIMOS-prognose

De Primos (2017) prognose wordt opgesteld in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Het PRIMOS-model levert een prognose van bevolking en huishoudens per CBS-buurt, CBS-wijk en gemeente, naar geslacht en leeftijd, in een toekomstig jaar.

PBL/CBS-prognose

De regionale bevolkings- en huishoudensprognose die het PBL in samenwerking met het CBS (2016) periodiek uitbrengt, wordt gemaakt met behulp van het model Projecting population Events At Regional Level (kortweg PEARL). Deze regionale prognose vormt de regionale verbijzondering van de nationale bevolkings- en huishoudensprognose van het CBS. De meest recente nationale bevolkingsprognose is gepubliceerd in 2017.

COLOFON

Uitgave
Gemeente Den Haag
DSO / PSO
mei 2018

Inlichtingen

DSO / Programmamanagement, Strategie en Onderzoek
Richard Vermeulen (070 – 3534039 / richard.vermeulen@denhaag.nl)

De afdeling Programmamanagement, Strategie en Onderzoek is het strategisch advies- en onderzoeksbureau van DSO; PSO onderzoekt, verzamelt en ontsluit informatie en adviseert over strategie, innovatie en de programmering van DSO-projecten.

De Dienst Stedelijke Ontwikkeling aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid inzake het gebruik van en toepassing van de gepresenteerde gegevens. Afwijkingen in absolute aantallen en % kunnen veroorzaakt worden door afrondingen. Bij gebruik van cijfers is bronvermelding verplicht.